David Pefko

De Gebroeders Maxilari

2023 Prometheus Amsterdam

Voor mijn broer, die nooit ergens de dupe van wilde worden.

1

'Waar is je broer?' vroeg meneer Silbernberg terwijl hij zijn loep neerlegde.

'Die is thuis,' zei Levi, die met ingehouden adem naar het flesje vloeistof en het krabbertje in de handen van de oude man keek.

'Gaat het hem goed?' vroeg Silbernberg. Heel voorzichtig ging hij met een kwastje over de rand van de ring van Levi's moeder en keek belangstellend naar hem op.

'Jawel, waarom vraagt u dat?'

'Zeg toch "je" tegen me,' sprak Silbernberg. Hij pakte een morsige thermoskan van de vloer en schonk Levi ongevraagd koffie bij. 'Het is gewoon een vraag. Ik vroeg me af hoe het met jou is, hoe het met hem is, ik zie hem niet zo vaak meer. Ik denk vaak aan jullie, dat weet je toch?'

'Het gaat prima,' zei Levi, die altijd een beetje ongemakkelijk werd van de vriendelijke woorden van de oude man in zijn roestbruine trui vol brandgaten. Tegelijk wist hij ook dat Silbernberg een van de weinige mensen in de buurt was die zich echt om hem en zijn broer bekommerden.

'Fijn te horen,' zei Silbernberg. Hij nam de gouden ring tus-

sen zijn duim en wijsvinger en hield hem tegen het licht van zijn bureaulamp. 'Deze ring is goed, maar zal jullie niet rijk maken, en dat spijt me. Kijk even met me mee, jongen.' Hij wierp de ring nonchalant op het weegschaaltje alsof hij een kroket in het frituurvet gooide.

'Twaalf gram en een beetje, zie je dat?' vroeg hij.

Levi boog voor de goede orde iets naar hem toe, keek naar de getallen op de weegschaal en knikte instemmend. De man rook naar sigaretten en naar hoe gebruikte koffiefilters gaan ruiken als je ze niet in de vuilnisbak gooit.

'Ik zal er dertien gram van maken, heb je daar iets aan?'

'Zeker, meneer Silbernberg,' zei Levi, die op dat moment eindelijk de spanning voelde wegzakken. Voorzichtig droomde hij al over de goede boodschappen die er gedaan konden worden. Zijn moeder had het altijd over 'goede boodschappen' als hij en zijn broer na een financiële meevaller alles in het winkelkarretje mochten stoppen waar ze maar zin in hadden. Er waren natuurlijk wel grenzen, maar die grenzen waren bij hun moeder rekbaar.

'Stop nou toch met dat gemeneer, alsjeblieft, ik ben dan wel oud, maar we kennen elkaar toch al jaren!' zei Silbernberg terwijl hij een bonnetje uitschreef en zijn portefeuille uit zijn achterzak haalde. Vervolgens telde hij de briefjes van vijftig gulden uit. Elke keer als er een biljet neerkwam op de werkbank, grijnsde hij erbij. 'Tweehonderd gulden voor de gebroeders Maxilari,' zei hij terwijl hij het geld aan Levi overhandigde, 'en nou niet morgen terugkomen met nog iets. Jullie moeder zal zo langzamerhand ontsierd raken, is het niet?'

'Ze hecht er geen waarde meer aan,' zei Levi, die daarna een poging deed om weg te gaan door van zijn kruk omhoog te komen en te zeggen: 'Nou, het was me een genoegen.'

'Drink even je koffie rustig op,' zei Silbernberg. Hij liet zijn bureaustoel gevaarlijk piepen en kreunen toen hij achterover

ging zitten en naar de kruk wees. 'Vind je hem niet lekker?'

'Jawel, heerlijk,' loog Levi. Hij omklemde het glas met beide handen en dronk minuscule teugjes terwijl hij rondkeek in de donkere ruimte. Overal stonden kleine lampjes, maar het licht ervan was te diffuus om echt dingen te kunnen onderscheiden, en daarnaast was eigenlijk alles in de omgeving van Silbernberg grijs of bruin, alsof er in zijn wereld geen felle kleuren bestonden. Het enige in de winkel waar licht op scheen, was de grote glazen toonbank waar de kettingen, hangers en andere sieraden in lagen te schitteren die hij in zijn winkel verkocht. De gordijnen aan de tuinkant waren gesloten. Levi wist dat zijn tuin precies grensde aan die van hun eigen huis. Hij en zijn broer hadden dit ooit ontdekt toen ze tijdens een zomervakantie op het platte dak van hun schuurtje waren geklommen. Ze hadden naast elkaar op het dak gelegen, dat veel brozer en instabieler bleek dan ze dachten, en waren door de angst erdoorheen te zakken zelfs gaan fluisteren. Op hun buiken hadden ze over de dakrand recht in de tuinen van de winkels aan de Amstelveenseweg gekeken. Zijn broer had naar de grote, loeiende koelmachines gewezen waar de slagerij zat. Aan de linkerkant hadden ze de lege bierkratten van de slijterij zien staan en daarnaast vuilnisbakken vol oud papier van de kantoorboekhandel en iets verderop de ingeklapte kratten van de bakker. En recht voor ze, in het verlengde van hun eigen tuin, hadden ze toen een glimp opgevangen van meneer Silbernberg, die precies zoals nu aan zijn werkbank zat, gebogen over een sieraad, met kringelende sigarettenrook die om zijn lange, grijze haar danste. Levi herinnerde zich nog dat Silbernbergs tuin als enige in het rijtje helemaal kaalgeslagen was. Er stond gewoonweg niets. Er lagen alleen grote grindtegels en zelfs daartussen was nog geen sprietje onkruid te ontdekken.

Toen Levi de laatste slok koffie nam, zag hij aan de muur boven de werkbank een oude ingelijste foto hangen van een man

met een schort die een stok met zijn rechterhand in de lucht hield en zijn ogen half gesloten had.

'Prachtige foto, hè?' zei Silbernberg meteen.

'Is dat uw vader?' vroeg Levi. '"Je" vader, bedoel ik?'

'Was het maar waar, jongen. Nee, dat is Joseph Isaac Asscher, de beroemde diamantslijper. Die foto komt uit 1908, en weet je wat hij daar doet, op die foto? Kan je het raden?'

Levi stond op en tuurde naar de man op de foto. Zijn lichaam was imposant en zijn hoofd was groot, zijn haar verzorgd. Vanaf zijn kaak liep een opvallend strakgespannen spier tot aan zijn slaap.

Levi schudde zijn hoofd. 'Geen idee,' zei hij.

Silbernberg helde nog een stukje verder naar achteren, waarbij de rugleuning van zijn bureaustoel nu zo kraakte dat Levi er bijna van schrok. 'Ik ga het je vertellen. Het is seconden voor het moment dat Asscher een van de grootste diamanten ter wereld, de Cullinan, gaat klieven. Splijten is dat, maar dan niet zomaar in tweeën hakken, nee, véél ingewikkelder. Hij had die waanzinnige opdracht gekregen van de Britse koning en er stond ontzettend veel op het spel voor hem. Maar, mijn jongen, Asscher was zo goed, je kunt je dat niet voorstellen, zulke mensen bestaan helemaal niet meer. Zie je die spanning op zijn gezicht? Hij had eerst dagenlang alleen maar naar de steen gekeken, de ruwe diamant dus, daar hebben we het over. Elke diamant begint in een ruwe vorm, als een stuk glas. Hij durfde het eerst niet, maar na dagen bestuderen en piekeren had Asscher eindelijk de juiste plek gevonden om hem te klieven. Ze zeggen wel eens dat een ruwe diamant tegen je praat.'

'Praat?' vroeg Levi.

'Ja, bij wijze van spreken. Elke diamant heeft een soort bouwplan voor de uiteindelijke geslepen vorm. Alleen als je héél veel talent hebt – en dat talent hád Asscher – kan je dat bouwplan in zijn ruwe vorm ontdekken. Hij volgde de groeilij-

nen en berekende tot in den treure zijn kansen, tot hij het klieven eindelijk aandurfde. Hij moest uiteindelijk twee keer slaan, want de eerste keer brak zijn mes in stukken, zo sterk was die diamant. En stel je even voor hoe bang hij moet zijn geweest! Als het mis zou gaan, zou hij de kostbare steen verpesten en daarmee ook zijn goede naam. Iemand zou voor minder uit het leven stappen, zo belangrijk was de klus.'

'En toen?'

'Wat denk je, Levi?' vroeg Silbernberg met een grote grijns op zijn gezicht.

'Het lukte hem?'

Silbernberg kwam naar voren en zette grote ogen op. Grote, bruine ogen die fonkelden. 'Het lukte hem!' riep hij. 'Maar hij viel wel flauw. Door de spanning natuurlijk. Het werd hem te veel. Asscher had dagen niet geslapen en nauwelijks gegeten. Maar hij heeft het maar mooi geflikt, en de diamanten die hij er uiteindelijk van geslepen heeft, behoren tot de zeldzaamste ter wereld. Ze zijn verwerkt in de kroonjuwelen van de Engelse koningin, die heb je vast wel eens op televisie gezien. Joseph Isaac Asscher, een groot man. Vergeet die naam niet.' Silbernberg hield bij die laatste woorden zijn vinger hoog in de lucht.

'Ongelooflijk,' mompelde Levi. Hij glimlachte naar de oude man, die opkwam uit zijn stoel, met zijn vlakke hand wat vuil van zijn werkbank veegde en zijn sleutelbos van zijn broeksriem haalde.

'Mazzeltof, gozer,' zei Silbernberg bij de deur. 'Gaan jullie nog ergens heen deze zomervakantie?'

'Ik denk van niet,' zei Levi.

'Jullie zullen je wel vermaken, dat weet ik zeker. Zeg ook tegen Ze'ev dat hij altijd welkom is. Ik heb hem al heel lang niet gezien, groet hem van mij!'

Terwijl Levi's handen in de ruwe handen van Silbernberg

lagen, die ze onbedoeld fijnkneep terwijl hij hem diep in zijn ogen keek, beloofde hij de groeten aan zijn broer te doen.

Toen Levi het Vondelpark in liep zag hij zijn jongere broer Ze'ev, die door bijna iedereen Zev genoemd werd, op de speelplaats hoog in het klimrek aan zijn handen bungelen. Hij droeg een groene skatebroek en zijn haar zat in harde stekeltjes gedraaid waarvoor hij zichzelf 's ochtends soms wel drie kwartier opsloot in de badkamer. Levi knikte alleen maar lichtjes naar hem. Toen zijn broer dat zag, knikte hij terug. Daarna zag Levi zijn moeder, die op een bankje zat en heel moeilijk keek. Toen hun blikken elkaar kruisten, glimlachte ze gespannen naar hem.

'Echt waar?' vroeg zijn moeder toen hij steeds dichterbij kwam.

'Ja,' zei Levi met opgeheven hoofd, 'tweehonderd gulden.'

Zijn moeder sloeg haar handen voor haar mond. 'Tweehonderd gulden? We zijn gered! Nú kan de zomervakantie beginnen!'

Levi knikte trots. De kiezels knerpten onder zijn schoenzolen.

Op het moment dat zijn moeder opstond en in haar handen klapte van opluchting, liet zijn broertje zich met een harde krijs uit het klimrek vallen en landde met zijn voeten op de zachte zwarte tegels.

'En?' vroeg Ze'ev terwijl hij zijn broek optrok en naar zijn moeder en broer sjokte. 'Gaan we naar de supermarkt en dan alsjeblieft naar huis?'

'Ja,' zei Levi, die naar de vegen op de broek van zijn broer keek. 'Ben jij niet iets te oud voor dat klimrek?' vroeg hij grinnikend.

'Kan me geen fuck schelen, misschien blijf ik er wel tot mijn twintigste aan hangen, als ik dat tenminste haal.'

‘We gaan heel lekker eten, jongens,’ zei hun moeder enthousiast.

‘Je krijgt trouwens de groeten van meneer Silbernberg,’ zei Levi tegen zijn broer terwijl ze het Vondelpark verlieten.

‘Mooi, man,’ zei Ze’ev. Hij trapte hard tegen een blikje dat in de goot lag.

2

Van hun eerste jaren konden Levi en Ze'ev Maxilari zich nauwelijks meer iets herinneren, maar hun moeder had hun altijd verzekerd dat het een van de gelukkigste perioden uit hun leven was geweest. Volgens haar waren het de tijden waarin ze onbezorgd forten bouwden in de woonkamer, eindeloos knutselden aan de eettafel en elke dag urenlang in de zandbak in het Vondelpark zaten.

In de gang van hun huis hingen grote zwart-witfoto's aan de muren. Op een enkel gestorven huisdier na waren het vooral foto's van henzelf door de jaren heen.

Er waren foto's waarop ze trots naast elkaar poseerden in de dierentuin, of verkleed waren als Sinterklaas en Piet, of in tuinbroeken op kleedjes lagen, omgeven door het blauw-wit gestipte theeservies dat hun moeder tegenwoordig hoog op de kast had staan.

Er was één foto die Levi het dierbaarst was; samen met Ze'ev zat hij op het kleine opstapje voor de voordeur. Beiden hadden een krentenbol in hun hand en alleen Levi keek recht in de camera. Ze'ev keek naar rechts, de straat in. Ze droegen op die foto bijna identieke kleren, alleen waren Ze'evs broekspijpen

opgerold en die van Levi net iets te kort; hij was vier jaar op die foto en zijn broer drie.

Toen hun moeder hoogzwanger was, woonde ze nog in Amsterdam-Oost, op een zolderverdieping aan de Dappermarkt. Het was hun grootmoeder geweest die had gezegd dat ze, nu haar eerste op komst was, een wat kindvriendelijker huis moest zoeken. Amsterdam-Oost was volgens haar sowieso veel te onveilig en daarnaast had het huis waar haar dochter woonde een klein eng balkonnetje waar ze de verschrikkelijkste nachtmerries over had gehad. Wekenlang had ze over de telefoon gezegd: 'Wat doe je als je kind straks zomaar naar beneden dondert?'

Op aanraden van hun grootmoeder hadden ze een autorit door de stad gemaakt en waren ze de hele ochtend onderweg geweest. Ze was linea recta naar Buitenveldert gereden, waar het volgens haar het veiligst wonen was in heel Amsterdam, en waar zijzelf trouwens ook woonde.

'Buitenveldert is het Israël van Amsterdam,' had ze gezegd tegen haar dochter, die op de achterbank uit het raam keek. 'Het is een plek voor mensen zoals wij.'

Hun moeder wilde hoe dan ook niet in Buitenveldert wonen. Ze vond de mensen er kil en bekrompen en ze had er vele jaren over gedaan om de geur uit haar eigen jeugd – die van vochtig gasbeton en net gelakt hout – te vergeten.

Ze zat misselijk op de achterbank en hield haar blik gericht op de ramen van de huizen waar ze langs reden. Hier en daar zagen ze een TE HUUR-bord, maar geen van de huizen sprak haar aan. Er was steeds iets mis mee: een deur die te somber oogde, een raampartij die een veel te hoge huurprijs verraadde of een makelaarskantoor met een angstaanjagend klinkende naam.

'Ik zou dit toch echt overwegen,' had hun grootmoeder gezegd nadat ze had stilgehouden bij een benedenwoning in de

Diamantbuurt, een buurt waar zijzelf net na de oorlog een tijd met veel plezier op een zolderkamer had gewoond. 'Nee,' had hun moeder tegen haar gezegd, 'voelt niet goed, mama. Ik voel dat hier nare dingen zijn gebeurd.'

Uiteindelijk had hun grootmoeder er schoon genoeg van gekregen en was ze steeds harder gaan rijden. Straat in, straat uit, met haar zonnebril op haar neus, steeds via de achteruitkijkspiegel een blik werpend op haar dochter, die verdrietig uit het raam keek en haar grote zwangere buik stevig met haar handen omklemde als ze over een hobbel gingen.

Volgens hun moeder luisterde hun grootmoeder die hele ochtend naar Yves Montand in de auto en had ze het cassettebandje al drie keer omgedraaid. Ze snakte naar een sigaret en dacht continu aan de Griek die haar dochter tijdens een vakantie had ontmoet en die haar meteen zwanger had gemaakt. Hij was naar Nederland gekomen, maar was tijdens de eerste maanden van de zwangerschap al verdwenen met een andere vrouw en was door het gemis van zijn geboorteland zelfs aan de drugs geraakt.

Haar dochter had daar eigenlijk een minder groot probleem van gemaakt dan zijzelf; ze was natuurlijk verdrietig geweest, maar ze was eigenlijk helemaal niet op zoek geweest naar een relatie, maar naar onvoorwaardelijke liefde, en die had ze naar eigen zeggen in haar buik zitten.

Het was eigenlijk puur toeval geweest dat ze het huis hadden gevonden, zo had Levi het altijd begrepen: op een bepaald moment reden ze met flinke vaart door een buurt waar zijn grootmoeder over had gezegd dat het qua huurprijs onmogelijk was om er iets te vinden. Het was het chicste deel van Oud-Zuid, dat het Willemspark heette. Op die plek stonden de duurste huizen van heel Amsterdam. Haar dochter kon amper haar eigen hoofd boven water houden, dus het had eigenlijk geen zin om daar te gaan kijken. En toch, opeens had hun moeder

geroepen dat hun grootmoeder een stukje terug moest rijden omdat ze iets geweldigs had gezien.

'Ja, en dat kan je vast niet betalen,' had hun grootmoeder gezegd toen ze stilstonden voor een bescheiden benedenwoning met twee grote ramen aan de linkerkant en één aan de rechterkant. Een klimop krulde prachtig om de voordeur heen. Op het TE HUUR-bordje werd een ruime tuin beloofd.

'Hoe weet je dat nou zo zeker?' had hun moeder gezegd. 'Dit is het randje van Oud-Zuid, hierachter zit de Amstelveenseweg al. Dit is niet écht Oud-Zuid.'

Ze was al uit de auto geklommen, had haar neus tegen de ramen gedrukt en tussen de luxaflex door naar binnen gekeken. Ze had gegild van opwinding. Ze had een voorkamer en achterkamer gezien, gescheiden door een stel glas-in-lood-schuifdeuren; erachter een met onkruid overwoekerde tuin. Ze had zelfs door de brievenbus gekeken: ze had een gang gezien met ouderwetse deuren en mooie jarendertigtegels in het halletje. Hun grootmoeder stond op dat moment tegen haar auto geleund een Belinda Menthol te roken. Ze had continu haar hoofd geschud, geroepen dat dit nou eens écht haar ondergang zou worden, dat ze nou eens haar verstand moest gebruiken, dat ze door haar grillen binnenkort allemaal onder een brug moesten gaan slapen, en toch was zij uiteindelijk ook degene geweest die voor haar had gebeld naar de makelaar.

Levi was ervan overtuigd dat zijn grootmoeders stem aan de lijn de doorslag moest hebben gegeven. Het was er een zoals alleen mensen uit rijke families die hadden. Met haar bijpassende woordkeuze en een geheel natuurlijke nonchalance kon ze vrijwel iedereen overtuigen dat het wel goed zat.

Ze waren dezelfde dag nog uitgenodigd bij de makelaar in de binnenstad. Hun moeder had op dat moment trouwens nog geen voet in het huis gezet, en had, nadat ze had overgegeven in een prullenbak in het kantoor, waarover de makelaar had

gezegd dat het helemaal te begrijpen was geweest gezien haar toestand, meteen haar handtekening onder het huurcontract gezet.

'Je gaat alles op alles zetten om de huur op tijd te betalen, heb je me goed begrepen?' had hun grootmoeder op de terugweg gezegd. 'Ik sta garant, maar ik weiger hier de dupe van te worden! Ik word altijd de dupe van alles!'

Hun moeder had geknikt en met een gelukzalige glimlach op de achterbank gezeten; in haar hoofd was ze waarschijnlijk het huis al aan het inrichten geweest.

Na de dood van hun grootvader was hun grootmoeder uiteindelijk ook zelf naar de buurt verkast. Ze kreeg op een dag een aanbieding om haar ruime flat in Buitenveldert te verruilen voor een kleiner appartement aan de Koningslaan, waar ouderen zelfstandig aan het Vondelpark woonden. Hun moeder was er in eerste instantie erg op tegen geweest, omdat ze bang was dat hun grootmoeder zich te veel met het gezin zou gaan bemoeien en onverwachts voor de deur zou staan na het doen van haar boodschappen, maar hun grootmoeder had zich daar niets van aangetrokken en was er toch gaan wonen. Ze had haar dochter op de vele voordelen gewezen: wat als ze op een dag tijdens het koken plots een ui nodig had, of een bouillonblokje? Ze zou de jongens er lopend op uit kunnen sturen en ze zouden nog steeds op tijd kunnen eten, en daarnaast, hun familie was al zo klein, ze konden maar beter dicht bij elkaar blijven, want je wist het allemaal maar nooit.

Jarenlang had hun grootmoeder tijdens verjaardagen nog beweerd dat het haar onberispelijke voorkomen was geweest dat die middag bij de makelaar de doorslag had gegeven. Dat het dát en de prachtige nertsmantel was die ze die dag gedragen had waardoor ze nu in het huis woonden. Hun moeder zei op haar beurt dan altijd dat het totale onzin was, wat hun grootmoeder beweerde. Dat het gewoon het overgeven in hun

prullenbak was geweest, dat ze diep medelijden hadden gevoeld en op die manier gewoonweg niet de hoofdprijs hadden durven vragen.

Jaren later was het Ze'ev geweest die plotseling was opgestaan van tafel toen zijn grootmoeder en moeder het er op zijn verjaardag weer eens over hadden. Hij had zijn vork naast zijn stuk taart gegooid en geroepen: 'Het kan me eigenlijk geen fuck schelen hoe we in dit huis zijn gekomen, weten jullie dat? Mij gaat het erom hoe ik hier weer wegkom!'